

PORAXO‘RLIK JINOYATLARI VA ULARNI OLDINI OLISH XALQARO TAJRIBA VA MILLIY STRATEGIYA

Uzakov Ma‘murjon Zokirjon o‘g‘li

Tosheknt xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada yurtimizda mustaqillikdan buyon korrupsiyaga qarshi kurashish bo‘yicha bir qator qarorlar qabul qilinayotganligi, korrupsiyaga o‘zi nima ekanligi, poraxo‘rlikka qarshi kurashish bo‘yicha xalqaro tajribalar haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: mustaqillik, qonun, rivojlanish, islohot, korrupsiya, poraxo‘rlik, faoliyat, vazifa, qaror.

Аннотация: В данной статье рассказывается о том, что в нашей стране с момента обретения независимости принимается ряд решений по борьбе с коррупцией, что такое коррупция сама по себе, о международном опыте борьбы со взяточничеством.

Ключевые слова: независимость, закон, развитие, реформа, коррупция, взяточничество, деятельность, долг, решение.

Annotation: this article talks about a series of anti-corruption decisions being made in our country since independence, what corruption itself is, international experiences in combating bribery.

Keywords: Independence, Law, Development, Reform, corruption, bribery, activity, task, decision.

Poraxo‘rlik (korrupsiya) – bu jamiyatning barcha sohalariga salbiy ta’sir ko‘rsatadigan global muammo. U iqtisodiy rivojlanishni sekinlashtiradi, demokratiyaga putur yetkazadi, qonun ustuvorligini buzadi va ijtimoiy tengsizlikni kuchaytiradi. Shu bois, poraxo‘rlikka qarshi kurashish dunyo miqyosida ustuvor vazifa hisoblanadi. Yurtimiz mustaqillikka erishgach o‘z oldiga mamlakatni rivojlantirish uchun bir qator vazifalar qo‘ydi, turli

sohalarini rivojlantirish va tartibga solish uchun qator islohotlar amalga oshirildi shuningdek, bir qancha qonun va qonun osti hujjatlarni ishlab chiqdi. Ammo korrupsiyaga qarshi kurashish uchun

zarur choralar amalga oshirilmadi. Shavkat Mirziyoyev Respublikaga Prezident etib saylangandan keyin ushbu sohada bir qator qonun va qonun osti hujjatlar qabul qildi. Tarixiy voqealardan bir shuki, 2017-yil “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida” 419-sonli qonun qabul qilindi. Ushbu

qonun qabul qilinganidan so‘ng korrupsiyaga qarshi kurashishda davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlari belgilandi va mansabdorlarga bir qancha vazifa va majburiyatlar yuklandi.

Korrupsiya – shaxsning o‘z mansab yoki xizmat mavqeyidan shaxsiy manfaatlarini yoxud o‘zga shaxslarning manfaatlarini ko‘zlab moddiy yoki nomoddiy naf olish maqsadida

qonunga xilof ravishda foydalanishi, xuddi shuningdek bunday nafni qonunga xilof ravishda taqdim etishidir. Poraxo‘rlik jinoyatlarining asosiy turlari:

- Mansabdor shaxsga o‘z xizmat mavqeini suiste‘mol qilish evaziga moddiy yoki nomoddiy manfaatlar taklif etish, berish yoki olish.
- Davlat yoki xususiy mulkni mansabdor shaxs tomonidan noqonuniy ravishda o‘zlashtirib olish.
- Mansabdor shaxsning o‘z vakolatlarini shaxsiy manfaatlar yo‘lida ishlatishi.
- Jinoyat yo‘li bilan topilgan daromadlarni qonuniy manbalarga o‘tkazish.
- Mansabdor shaxsning shaxsiy manfaatdorligi uning xizmat vazifalarini bajarishiga ta‘sir qilishi.

Poraxo‘rlikka qarshi kurashish bo‘yicha xalqaro tajriba:

Ko‘plab xalqaro tashkilotlar va davlatlar poraxo‘rlikka qarshi kurashish bo‘yicha faoliyat olib bormoqda. Bularga quyidagilar kiradi:

- Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT): BMTning Korrupsiyaga qarshi konvensiyasi (UNCAC) – korrupsiyaga qarshi kurashish bo‘yicha eng keng qamrovli xalqaro huquqiy instrument hisoblanadi.
- Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkiloti (OECD): OECD poraxo‘rlikka qarshi kurashish bo‘yicha konvensiyani qabul qilgan va a‘zo davlatlarda korrupsiyaga qarshi siyosatni rivojlantirishga yordam beradi.
- Yevropa Kengashi (Council of Europe): Yevropa Kengashi Korrupsiyaga qarshi davlatlar guruhi (GRECO) orqali a‘zo davlatlarda korrupsiyaga qarshi kurashish choralari monitoring qiladi.
- Xalqaro valyuta fondi (IMF) va Jahon banki (World Bank): Bu tashkilotlar korrupsiyaga qarshi kurashish bo‘yicha a‘zo davlatlarga texnik yordam ko‘rsatadi va korrupsiyaga qarshi kurashish shartlarini kreditlash dasturlariga kiritadi.

Xorijiy davlatlarning ilg‘or tajribalari:

- Singapur: Singapur korrupsiyaga qarshi kurashish bo‘yicha dunyodagi eng muvaffaqiyatli davlatlardan biri hisoblanadi. Singapurning muvaffaqiyatining asosiy omillari – siyosiy iroda, kuchli huquqiy baza, yuqori maoshli va professional davlat xizmatchilari, mustaqil korrupsiyaga qarshi organ va jamoatchilik nazorati.
- Finlandiya: Finlandiya dunyodagi eng kam korrupsiyalashgan davlatlardan biri hisoblanadi. Finlandiyaning muvaffaqiyatining asosiy omillari – shaffof davlat boshqaruvi, kuchli qonun ustuvorligi, yuqori ta‘lim darajasi, fuqarolik jamiyatining faol ishtiroki va ommaviy axborot vositalarining erkinligi.
- Gonkong: Gonkong korrupsiyaga qarshi kurashish bo‘yicha Osiyodagi eng muvaffaqiyatli hududlardan biri hisoblanadi. Gonkongning muvaffaqiyatining asosiy omillari – mustaqil korrupsiyaga qarshi organ, kuchli huquqiy baza, yuqori maoshli va professional davlat xizmatchilari, jamoatchilik nazorati va xalqaro hamkorlik.

O‘zbekiston Respublikasida poraxo‘rlikka qarshi kurashish bo‘yicha milliy strategiya:

O‘zbekiston Respublikasida poraxo‘rlikka qarshi kurashish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu borada quyidagi choralar amalga oshirilmoqda:

1. Huquqiy baza:

- "Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida"gi Qonun
- O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi
- O‘zbekiston Respublikasining Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksi
- Poraxo‘rlikka qarshi kurashish bo‘yicha milliy strategiya va davlat dasturlari

2. Institutlar:

- Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi
- Bosh prokuratura huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti
- Oliy Majlisning Korrupsiyaga qarshi kurashish va sud-huquq masalalari qo‘mitasi
- Vazirliklar va idoralarning ichki nazorat xizmatlari

3. Choralar:

- Davlat xizmatida manfaatlar to‘qnashuvini tartibga solish
- Davlat xizmatchilarining daromadlari va mulkini deklaratsiya qilish
- Davlat xaridlarining shaffofligini ta‘minlash
- Sud hokimiyatining mustaqilligini ta‘minlash
- Fuqarolik jamiyatining va ommaviy axborot vositalarining rolini kuchaytirish
- Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish
- Aholining huquqiy savodxonligini oshirish

Poraxo‘rlikning oldini olish bo‘yicha tavsiyalar:

- Davlat boshqaruvining shaffofligini oshirish: Davlat organlarining faoliyati to‘g‘risidagi ma‘lumotlarni ochiqlash, qaror qabul qilish jarayonlariga jamoatchilikni jalb qilish.

- Davlat xizmatining samaradorligini oshirish: Davlat xizmatchilarining ish haqini oshirish, ularning malakasini oshirish, raqobatbardosh tanlov asosida ishga qabul qilish.

- Qonun ustuvorligini ta‘minlash: Sud hokimiyatining mustaqilligini ta‘minlash, qonunlarning barcha uchun teng qo‘llanilishini ta‘minlash, jazoning muqarrarligini ta‘minlash.

- Fuqarolik jamiyatining rolini kuchaytirish: Jamoatchilik nazoratini kuchaytirish, nodavlat notijorat tashkilotlarining faoliyatini qo‘llab-quvvatlash, ommaviy axborot vositalarining erkinligini ta‘minlash.

- Ta‘lim va ma‘rifat: Yosh avlodni halollik, adolat va qonun ustuvorligi ruhida tarbiyalash, aholining huquqiy savodxonligini oshirish.

- Xalqaro hamkorlik: Xalqaro tashkilotlar va boshqa davlatlar bilan tajriba almashish, xalqaro loyihalarda ishtirok etish.

O‘zbekistonda poraxo‘rlikka qarshi kurashish bo‘yicha milliy strategiyani amalga oshirish, xalqaro tajribani o‘rganish va ilg‘or usullarni joriy etish, jamiyatning barcha a‘zolarining faol ishtiroki orqali korrupsiyani bartaraf etishga erishish mumkin.